

Dezideriu GERGELY*

Jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului privind încălcarea articolului 14 din Convenție și stadiul cauzelor împotriva României

Prezenta analiză oferă o perspectivă de ansamblu asupra jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (mai departe, și CEDO, și Curtea, și Curtea Europeană), în special cea privind constatarea încălcării articolului 14 din Convenția europeană a drepturilor omului (mai departe, și Convenția europeană, și Convenția). Pornind de la repererele jurisprudențiale cu privire la noțiunea de discriminare, se analizează, în plan comparativ, formele de discriminare recunoscute în planul legislației europene și reflectate în cazuistica CEDO: discriminarea directă și indirectă, hărțuirea și instrucțiunea de a discrimina, discriminarea multiplă și prin asocieri.

Am elaborat un tabel al jurisprudenței Curții Europene din ultimii doi ani și am prezentat în detaliu cazuistica privind încălcarea articolului 14 din Convenție în cazul României, concordant cu procesul de executare al hotărârilor și stadiul procedurii de supervizare în toate aceste cauze.

În final am prezentat sumarul hotărârilor Curții Europene pronunțate în intervalul ianuarie-iunie 2021 și am sintetizat cele mai importante aspecte ale jurisprudenței, pentru materia nediscriminării.

1. Chestiuni introductive privind dreptul de a nu fi supus discriminării și forme de discriminare în contextul Convenției Europene a Drepturilor Omului

Discriminarea a constituit subiectul interpretării Curții Europene a Drepturilor Omului în jurisprudența relativă la articolul 14 al Convenției Europene, în sfera exercitării „drepturilor și libertăților recunoscute în Convenție”.¹ Această situație s-a schimbat prin adoptarea Protocolului nr. 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului² care a introdus

* Dezideriu Gergely, doctorand, Facultate de Științe Politice, Universitatea București
Email: dezideriugergely@gmail.com
Manuscris primit la 25 iunie 2021.

- 1 Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Articolul 14: „Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație”.
- 2 Protocolul 12 adoptat în 4 noiembrie 2000 a intrat în vigoare la 1 aprilie 2005, când a fost ratificat de 10 State Membre ale Consiliului European. Din totalul celor 47 de State Membre, 20 au ratificat Protocolul până în prezent iar 18 State au semnat însă nu au ratificat Protocolul nr. 12. România a ratificat Protocolul nr. 12 prin Legea nr.

o clauză generală de nediscriminare și astfel, sfera de protecție împotriva discriminării a devenit mai largă decât domeniul „exercitării drepturilor și libertăților recunoscute în Convenție”³. Spre deosebire de Articolul 14 din Convenție, Articolul 1 din Protocolul 12 prevede că „exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare”.⁴ În cauza *Sejdic și Finci*⁵, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în primul caz privind aplicabilitatea Protocolului 12. Curtea a examinat neeligibilitatea candidaților, reclamanți de origine romă și evreiască, de a participa la alegeri pentru unele funcții alese (o cameră a Parlamentului și Președinție) deoarece nu făceau parte din ”constituanți”.⁶ În premieră, Curtea a considerat că dispozițiile unui act fundamental al statului, Constituția, induc o discriminare, în temeiul articolului 1 din Protocolul 12 al Convenției Europene. Același constatări ale încălcării principiului nediscriminării au fost reiterate ulterior de Curte în cauza *Zornić*⁷, cauza *Pilav*⁸, cauza *Slaku*⁹ și cel mai recent în cauza *Pudaric*.¹⁰

2. Interpretarea discriminării, conceptul de discriminare directă și indirectă în contextul Convenției Europene a Drepturilor Omului

Curtea Europeană a confirmat faptul că noțiunea de „interzicere a discriminării” în domeniul de aplicare a articolului 14 din Convenție, cât și a articolului 1 din Protocolul nr. 12 trebuie interpretate în același mod, iar protecția împotriva discriminării se extinde la „orice drept prevăzut de lege”, ceea ce, practic, echivalează cu o clauză generală de

205 din 25 aprilie 2006, care a intrat în vigoare la 1 noiembrie 2006, la depunerea instrumentului de ratificare Secretarului General al Consiliului Europei.

- 3 Council of Europe, European Treaty Series - No. 177, Explanatory Report to the Protocol No. 12 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Rome, 4.XI.2000.
- 4 Protocolul nr. 12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Articolul 1: „Exercitarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, pe rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație. 2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate în paragraful 1”.
- 5 CEDO, *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina*, nos. 27996/06 și 34836/06, (GC), 2009, ECHR.
- 6 Constituția Bosniei și Herțegovinei face o distincție între „poporul constituant” (persoane care își declară afilierea cu bosniaci, croați și sârbi) și „alții” (membrii minorităților etnice și persoanele care nu își declară afilierea cu niciun grup datorită căsătoriilor mixte, provenienței din familie mixtă sau alte motive).
- 7 CEDO, *Zornić v. Bosnia and Herzegovina*, no. 3681/06, 2014, ECHR. Problema discriminării apare în raport de refuzul reclamantei de a-și declara afilierea etnică la „poporul constituant” și intenția de a candida ca „simplu cetățean al Bosniei și Herțegovinei”.
- 8 CEDO, *Pilav v. Bosnia and Herzegovina*, no. 41939/07, 2016, ECHR. Problema discriminării apare prin raportare la mecanismul de eligibilitate ce combină principiul teritorialității și al apartenenței etnice. Membrii „poporului constituant”, bosniaci și croați, participă în procesul electoral din partea Federației Bosnia și Herțegovina, iar sârbii participă în procesul electoral din partea Republicii Srpska. Reclamantul fiind bosniac rezident al Republicii Srpska este, în consecință, considerat ineligibil.
- 9 CEDO, *Slaku v. Bosnia and Herzegovina*, no. 56666/12, 2016, ECHR. Problema discriminării apare în raport de apartenența etnică declarată, albanez, și ineligibilitatea ce decurge din faptul că nu este membru al ”poporului constituant”.
- 10 CEDO, *Pudaric v. Bosnia and Herzegovina*, no. 55799/18, 2020. Cauza pune în discuție problema discriminării din perspectiva condiției reședinței, similar aspectelor tratate de Curte în cauza *Pilav*.

interzicere a discriminării.

Deși articolul 14 din Convenția europeană a drepturilor omului și articolul 1 din Protocolul 12 utilizează același cuvânt, „discriminare”, fără a-l defini, sensul dat lui în cele două articole este același. Curtea Europeană a statuat în mod constant că discriminarea înseamnă a trata diferit persoane aflate în situație similară, fără o justificare rezonabilă și obiectivă. Lipsa unei justificări obiective și rezonabile presupune că diferențierea în cauză nu urmărește un „cop legitim” sau că nu există „o relație de proporționalitate între mijloacele folosite pentru atingerea respectivului scop”¹¹.

Din perspectiva jurisprudenței Curții Europene, conceptul de „discriminare directă”¹² vizează o diferență de tratament aplicată unor persoane aflate în situații analoage, sau relativ similare, pe baza unei caracteristici identificabile, obiective sau personale¹³ ori a unui statut¹⁴ protejat de articolul 14 din Convenție¹⁵.

Conceptul de „discriminare indirectă” a fost analizat în detaliu în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Curtea a statuat că discriminarea indirectă¹⁶ vizează o măsură sau prevedere generală, formulată în termeni neutri¹⁷, sau o situație de fapt¹⁸, care, prin efectele produse, prejudiciază în mod disproporționat anumite persoane sau un grup de persoane, cu excepția situației în care măsura sau prevederea în cauză este justificată obiectiv și rezonabil.¹⁹

11 CEDO, *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina*, *Zornić v. Bosnia and Herzegovina* para 26-27., *Pilav v. Bosnia and Herzegovina* para 39-40, *Slaku v. Bosnia and Herzegovina* para 24-25., op.cit.

12 Conceptul de „discriminare directă” este definit *expressis verbis* în Directivele Uniunii Europene, în materia nediscriminării, între altele, Directiva 2000/43/CE, Art. 2 (2) (a), Directiva 2000/78/CE, Art. 2(2) (a), Directiva 2006/54/CE, Art. 2 (1) (a), Directiva 2004/114/CE, Art. 4 (1) (a). În esență, discriminarea directă are loc atunci când o persoană este tratată mai puțin favorabil decât a fost sau ar fi o altă persoană, într-o situație comparabilă, pe baza criteriilor: origine rasială sau origine etnică, sex, vârstă, orientare sexuală, dizabilitate, religie sau convingeri.

13 Criteriile prevăzute în Articolul 14 din Convenție: „sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere”.

14 Curtea Europeană a interpretat în sens larg noțiunea de „statut”. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că în aceasta categorie intră criteriile precum vârstă (cauza *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal*, 2017), orientarea sexuală (*M.C. and A.C. v. Romania*, 2016), starea de sănătate și dizabilitatea (*Kiyutin v. Russia*, 2011, *Enver Şahin v. Turkey*, 2018, *Çam v. Turkey*, 2016), statutul civil sau parental (*Weller v. Hungary*, 2009, *Muñoz Diaz v. Spain*, 2009), statutul de imigrant (*Anakomba Yula v. Belgium*, 2009), statutul de deținut (*Cința v. Romania*, 2020), reședința sau domiciliul (*Baralija v. Bosnia and Herzegovina*, 2019) etc.

15 Guide on Article 14 of the European Convention on Human Rights and on Article 1 of Protocol no.12 of the Convention, Prohibition of discrimination, Council of Europe, 31.12.2020, p.11.

16 Conceptul de „discriminare indirectă” este definit *expressis verbis* în Directivele Uniunii Europene, în materia nediscriminării, între altele, Directiva 2000/43/CE, Art. 2 (2) (b), Directiva 2000/78/CE, Art. 2(2) (b), Directiva 2006/54/CE, Art. 2 (1) (b), Directiva 2004/114/CE, Art. 4 (1) (b). În esență, discriminarea indirectă atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră pune o persoană, de o anumită origine rasială sau originea etnică, sex, vârstă, orientare sexuală, dizabilitate, religie sau convingeri, într-o situație specială dezavantajoasă, în comparație cu alte persoane, în afară de cazul în care acea dispoziție, criteriu sau practică se justifică obiectiv, printr-un scop legitim și dacă mijloacele de atingere a aceluși scop sunt corespunzătoare și necesare.

17 Abordarea discriminării indirecte din perspectiva unor măsuri sau practici formulate în termen neutri, spre exemplu, în cauza *Biao v. Denmark* [GC], 2016, D.H. and Others v. the Czech Republic [GC], 2007.

18 Abordarea discriminării indirecte din perspectiva unor situații de fapt, în cauza *Zarb Adami v. Malta*, 2006.

19 Elementele justificării obiective și rezonabile discutate în cauza *D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], 2007, *S.A.S. v. France* [GC], 2014.

3. Hărțuirea și dispoziția de a discrimina, forme particulare ale discriminării directe

Hărțuirea și dispoziția de a discrimina²⁰ reprezintă forme particulare ale discriminării directe.²¹ Spre deosebire de Directivele Uniunii Europene care definesc aceste concepte, Convenția europeană nu conține prevederi specifice referitoare la hărțuire sau instrucțiunea de a discrimina. Totuși, în jurisprudența sa, CEDO s-a pronunțat cu privire la aspecte ce se suprapun noțiunii de hărțuire sau instrucțiune de a discrimina, fără a defini aceste concepte, de exemplu, în contextul dreptului la viață privată și de familie (a articolul 8), dreptul de a nu fi supus la tratamente inumane sau degradante (articolul 3), dreptul la religie (articolul 9), dreptul la asociere (articolul 11).

Problematica hărțuirii apare, spre exemplu, în jurisprudența Curții Europene în contextul actelor de agresiune fizică sau abuzuri verbale săvârșite împotriva unor persoane sau grupuri de persoane, motivate de caracteristici personale, între altele, dizabilitate²², apartenența religioasă²³, origine etnică²⁴, orientare sexuală.²⁵ Similar, problema hărțuirii apare în contextul discursului de ură sau instigator la ură împotriva unor persoane sau grupuri de persoane, din considerente ce țin, spre exemplu, de origine etnică²⁶ sau orientare sexuală.²⁷

În ceea ce privește instrucțiunea sau dispoziția de a discrimina, în cauza *Timishev*²⁸, Curtea a reținut faptul că un ordin verbal adresat poliției rutiere de a nu admite „cecenii” a interzis trecerea persoanelor de etnie cecenă, dar și a celor care au fost percepuți ca aparținând acestui grup etnic, în comparație cu alte grupuri etnice față de care nu s-au impus astfel de restricții.²⁹ Ideea unei prezumtive instrucțiuni a unui primar de a nu se autoriza o manifestație, în considerarea orientării sexuale, a fost pusă în discuție în cauza *Bączkowski*.³⁰

20 Conceptul de hărțuire și dispoziția sau instrucțiunea de a discrimina sunt definite în Directivele Uniunii Europene, între altele, în Directiva 2000/43/CE, Art. 2 (3) și (4), Directiva 2000/78/CE, Art. 2(3) și (4), Directiva 2006/54/CE, Art. 2 (2) (a) și (b), Directiva 2004/114/CE, Art. 4 (3) și (4). Hărțuirea se consideră discriminare, dacă are loc un comportament nedorit legat de origine rasială sau originea etnică, sex, vârstă, orientare sexuală, dizabilitate, religie sau convingeri având drept scop sau efect violarea demnității unei persoane sau crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau jignitor. Instrucțiunea de a discrimina pe baza originii rasiale sau originea etnică, sex, vârstă, orientare sexuală, dizabilitate, religie sau convingeri, se consideră a fi discriminare.

21 Idem, p. 11.

22 CEDO, *Đorđević v. Croatia*, no. 41526/10, 2012.

23 CEDO, *Begheluri and Others v. Georgia*, no. 28490/02, 2014.

24 *Király and Dömötör v. Hungary*, no. 10851/13, 2017

25 *M.C. and A.C. v. Romania*, no. 12060/12, 2016

26 *Budinova and Chaprazov v. Bulgaria*, no. 12567/13, 2021, *Behar and Gutman v. Bulgaria*, 29335/13, 2021

27 *Beizaras and Levickas v. Lithuania*, no. 41288/15, 2020.

28 *Timishev v. Russia*, nos. 55762/00 and 55974/00, 2005.

29 Idem, para. 54 și 56.

30 CEDO, *Bączkowski and Others v. Poland*, no. 1543/06, 2007.

4. Discriminarea prin asociere, formă derivată a discriminării directe

Legătura între o caracteristică personală reală sau percepută și tratamentul diferențiat, respectiv discriminarea unei persoane pe baza unei caracteristici protejate a unei alte persoane pune un discuție o alta formă derivată a discriminării directe, în speță discriminarea prin asociere. Discriminarea prin asociere nu este definită în Directivele Uniunii Europene și nici în Convenția europeană a drepturilor omului. Curtea Europeană de Justiție a interpretat în sens larg noțiunea de „criteriu protejat” într-o cauză care a vizat discriminarea la locul de muncă a unei angajate, mama unui copil cu dizabilitate și asistent personal al acestuia. Curtea de Justiție a statuat că interzicerea discriminării directe nu este limitată la persoanele care au o dizabilitate. În cauza *Coleman*, Curtea a statuat că discriminarea directă se aplică și în cazul în care un angajator tratează mai puțin favorabil un angajat, în considerarea dizabilității copilului minor al aceluși angajat, care îndeplinește și rolul de asistent personal al copilului.³¹

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a abordat în mod explicit această formă de discriminare în cauza *Guberina*.³² Autoritățile naționale au respins solicitarea reclamantului de scutire de taxă cu privire la imobilul achiziționat și adaptat la nevoile copilului cu dizabilități, pe care îl avea în îngrijire. Cu alte cuvinte, cauza nu viza tratamentul mai puțin favorabil, pe baza dizabilității reclamantului cât pe baza dizabilității copilului său. Curtea Europeană a constatat că pretinsul tratament discriminatoriu al reclamantului din cauza dizabilității copilului său, cu care are legături personale strânse și pentru care acordă îngrijire, reprezintă o formă de discriminare bazată pe dizabilitate, acoperită de articolul 14 din Convenției.³³

Discriminarea prin asociere a fost abordată de Curtea Europeană și în raport de acte de agresiune motivate etnic.³⁴ În cauza *Škorjanec*, Curtea a subliniat că obligația ce revine autorităților de a investiga o posibilă legătură între atitudini rasiste și un anumit act de violență, în temeiul articolului 3 coroborat cu articolul 14, se referă și la acte de violență bazate pe asocierea reală sau prezumată a victimei sau afilierea acesteia cu o persoană care deține sau se prezumă că ar deține o caracteristică protejată sau un statut particular.³⁵

5. Discriminarea multiplă, formă derivată a discriminării directe

O altă formă derivată a discriminării directe o constituie discriminarea multiplă. Aceasta vizează situația în care discriminarea are loc pe baza a cel puțin două criterii. Astfel, legătura de cauzalitate a tratamentului diferențiat este determinată de două caracteristici personale care pot sau nu să interacționeze în același timp sau să se

31 Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cauza C-303/06, *S. Coleman* împotriva *Attridge Law*, Steve Law, 2008, para 43, 51, 56, 64.

32 CEDO, *Guberina v. Croatia*, no.23682/13, 2016

33 Idem, para 77-79.

34 CEDO, *Škorjanec v. Croatia*, no.25536/14, 2017.

35 Idem, Para 55-56.

suprapună. Directivele Uniunii Europene sau Convenția europeană a drepturilor omului nu conțin referiri la aceste concepte iar Curtea de Justiție este extrem de reticentă în abordarea unei intersectări sau suprapunerii de criterii în lipsa unei cauzalități directe, izolate, a fiecărui criteriu al discriminării care trebuie să intre în mod absolut necesar în domeniul de aplicare al unei Directive în materia nediscriminării.³⁶

Recent, Curtea Europeană de Justiție a arătat că, deși o faptă de discriminare poate fi întemeiată pe mai multe criterii din cele menționate la articolul 1 din Directiva 2000/78³⁷, nu există o categorie nouă de discriminare care să rezulte din coroborarea mai multor astfel de criterii, a căror existență să poată fi constatată în cazul în care discriminarea pe baza acestor motive, privite în mod izolat, nu a fost dovedită.³⁸

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a analizat cauze în care s-a pus problema mai multor criterii de discriminare fie în mod separat fie în relaționare, însă Curtea nu a utilizat sau definit termenul de discriminare multiplă. Spre exemplu, în cauza *B.S.*³⁹, reclamanta a menționat remarcile rasiste care i-ar fi fost adresate de poliție, cum ar fi „ieși de aici curvă neagră”, și a susținut că ofițerii nu au oprit și interogată alte femei care desfășoară aceeași activitate, dar care au un „fenotip european”. Aceste observații nu au fost examinate de instanțele care s-au ocupat de caz, care s-au limitat să adopte conținutul rapoartelor poliției, fără a efectua o investigație mai aprofundată cu privire la acuzațiile de discriminare. Curtea a considerat că deciziile autorităților naționale nu au ținut cont de vulnerabilitatea particulară a reclamantei, inerentă poziției sale de „femeie africană care lucrează ca prostituată”.⁴⁰

În *Alkovic*⁴¹, reclamantul de etnie romă și religie musulmană s-a plâns împotriva investigațiilor ineficiente ale autorităților naționale cu privire la acte de agresiune verbală, amenințări, uz de armă și desenarea unui crucifix pe ușa apartamentului său cu mesajul „pleacă sau vei regreta”. Curtea a constatat că măsurile autorităților nu au produs niciun efect, astfel încât reclamantul nu a beneficiat de protecția efectivă prevăzută de legea națională, „cu atât mai mult cu cât reclamantul este de etnie romă precum și musulman, iar împotriva sa au existat nu unul, cât mai multe incidente”.⁴²

---

36 CJUE, *Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești împotriva Ștefan Agafitei și alții*, Cauza C-310/10, 2011. Curtea de Justiție a reținut că discriminarea în discuție în cauza principală nu este în niciun caz întemeiată pe vreunul dintre motivele astfel enumerate de directivele menționate, ci este în schimb operată în funcție de categoria socioprofesională, în sensul legii naționale, din care fac parte persoanele interesate sau de locul de muncă al acestora. Rezultă că o situație precum cea în discuție în cauza principală excedează cadrelor generale stabilite de Directivele 2000/43 și 2000/78 în vederea combaterii anumitor discriminări. Prin urmare, astfel cum reiese în special din articolul 2 alineatul (1) din aceleași directive, principiul egalității de tratament pe care acestea îl consacră se aplică în funcție de motivele enumerate în mod exhaustiv la articolul 1 din directivele menționate.

37 Vârsta, dizabilitate, orientare sexuală, religie sau convingeri.

38 CJUE, C-443/15, *David L. Parris v. Trinity College Dublin and Others*, 2016.

39 CEDO, *B.S. v. Spain*, No. 47159/08, 24 July 2012.

40 *Idem*, para. 62.

41 *Alkovic v. Montenegro*, no.66895/10, 2017.

42 *Idem*, para. 72-73.

6. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului privind încălcarea dreptului de a nu fi supus discriminării

Potrivit datelor publicate de CEDO, din totalul celor 23.406 hotărâri de condamnare pronunțate în perioada 1959-2020, aproape jumătate vizează 4 state între care se află și România. Pe primul loc se situează Turcia, urmată de Rusia, Italia și România.⁴³ Cea mai mare parte a condamnărilor vizează încălcarea dreptului la un proces echitabil (articolul 6) și a dreptului la libertate și securitate (articolul 5).⁴⁴ În anul 2020, cele mai multe încălcări ale Convenției au vizat dreptul la un proces echitabil și dreptul de a nu fi supus la tratamente inumane și degradante (articolul 3).⁴⁵

Stat	Total hotărâri	Încălcarea Convenției	Neîncălcarea Convenției	Înțelegeri amiable	Hotărâri cu încălcarea Art. 14 din Convenție
Marea Britanie	556	322	142	69	45
România	1578	1393	77	38	40
Austria	397	279	77	24	27
Grecia	1047	935	44	20	15
Germania	356	199	129	13	13
Rusia	2884	2724	109	15	22
Turcia	3742	3309	93	219	19
Ucraina	1499	1465	20	4	9
Franța	1048	759	187	64	9
Belgia	269	190	45	18	9
Bulgaria	737	663	48	5	8
Italia	2427	1857	73	355	8
Croația	437	346	58	26	7
Georgia	119	95	20	1	7
Lituania	226	156	51	13	6
Elveția	209	121	80	5	6
Ungaria	581	547	19	6	6
Moldova	473	413	31	3	5
Polonia	1197	1007	130	42	4
Spania	181	124	50	3	4
Bosnia H.	91	84	7	-	4

43 CEDO, Overview, Statistics 1959 to 2020, februarie 2021. Semnificația acestor cifre are de avut în vedere că Italia a devenit membră a Consiliului Europei la înființare, în 1949, Turcia, în 1950, România în 1993, iar Rusia în 1996.

44 CEDO, Overview, 1959-2014, ECHR, 2015.

45 Annual Report 2020 of the European Court of Human Rights, Council of Europe, 2021.

Slovenia	371	340	24	4	3
Olanda	169	93	48	16	3
Cipru	84	70	7	3	3
Serbia	221	199	15	-	2
Cehia	235	191	22	13	2
Latvia	153	123	25	3	2
Montenegro, Luxemburg, Suedia, Andora, Armenia, Azerbaidjan, Danemarca, Irlanda câte o hotărâre fiecare privind încălcarea Art. 14					1
Total					309

Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului privind încălcarea dreptului de a nu fi supus discriminării în anul 2020 și 2021

Stat	Total hotărâri	Încălcarea Convenției	Neîncălcarea Convenției	Înțelegere amiabila	Hotărâri cu încălcarea Art. 14 din Convenție
Rusia	185	173	5	1	3
România	82	64	15	2	2
Georgia	15	12	3		2
Ucraina	86	81	1		2
Lituania	13	65	1		1
Moldova	32	28	2		1
Italia	17	14	3		1
Azerbaidjan	37	37			1
Slovenia	12	10	1		1
Elveția	14	6	8		1
Turcia	97	85	6	1	-
Alte state					
Total	871				15

Hotărâre CEDO 2020	Cerere	Cauza	Criteriu	Obiect
14.01.2020	41288/15	Beizaras and Levickas v Lithuania	Orientare sexuală	Discurs de ură. Investigații ineficiente
16.01.2020	26624/12	Alekseyev and others v Russia	Orientare sexuală	Respingere cerere autorizare manifestări publice
18.02.2020	3891/19	Cînța v Romania	Dizabilitate	Responsabilitate parentală. Restricție fără evaluare specifică
24.03.2020	25560/13	Cegolea v Romania	Minoritate națională	Eligibilitate pentru participare în alegeri electorale
26.05.2020	17247/13	Makuchyan and Minasyan v. Azerbaijan and Hungary	Origine etnică	Infrațiuni motivate de ură. Punere în executare sentință penală
26.05.2020	34168/11	Munteanu v Moldova	Sex	Violență domestică. Protecție
16.06.2020	65557/14	Polshina v Russia	Sex	Violență domestică. Protecție
01.09.2020	20649/18	R.R. and R.D. v Slovakia	Origine etnică	Operațiune poliție. Rele tratamente. Investigații
10.09.2020	59752/15	G.L. v. Italy	Dizabilitate	Educație. Sprijin specializat
08.10.2020	7224/11	Aghdgomelashvili and Japaridze v. Georgia	Orientare sexuală	Comportament abuziv poliție
20.10.2020	78630/12	B. v Switzerland	Sex	Politici publice. Protecție socială
12.11.2020	60977/14	Zagunya and Tabachkova v Ukraine	Religie	Infrațiuni motivate de ură. Discriminare
12.11.2020	47283/14	Kornilova v Ukraine	Religie	Infrațiuni motivate de ură. Discriminare
01.12.2020	46712/15	Berkman v Russia	Orientare sexuală	Lipsa protecției și asigurarea întrunirii publice pașnice
08.12.2020	55799/18	Pudaric v Bosnia Herzegovina	Reședință	Ineligibilitate participare alegeri funcția de Președinte

Stat	Hotărâri 2021	Încălcarea Convenției	Neîncălcarea Convenției	Înțelegere amiabila	Hotărâri cu încălcarea Art. 14 din Convenție
Bulgaria					3
Croatia					2
Romania					1
Lituania					1
Elveția					1
Rusia					1
Total					9

Hotărâre CEDO	Cerere	Cauza	Criteriu	Obiect
22.06.2021	40165/07 2593/08	Adzhigitova and others	Origine etnică	Detenție. Rele tratamente. Operațiuni militare
08.06.2021	4832/19	A.B.R. Association "Romuva" v Lituania	Religie	Recunoaștere legală. Criterii eligibilitate
01.06.2021	19237/16	Accept and others v Romania	Orientare sexuală	Lipsa asigurării întrunirii publice pașnice. Motive homofobe
11.05.2021	18592/15	Yocheva and Ganeva v Bulgaria	Sex. Statut familial	Protecție socială. Refuz indemnizație parentală
16.02.2021	12567/13	Budionova and Chaprazov v. Bulgaria	Origine etnică	Discurs discriminatoriu. Instanțe de judecată. Remediu
16.02.2021	29335/13	Behar and Gutman v Bulgaria	Origine etnică	Discurs discriminatoriu. Instanțe de judecată. Remediu
04.02.2021	54711/15	Juric v Croatia	Sex. Maternitate	Protecție socială. Muncă. Beneficii
14.01.2021	50231/13	Sabalic v Croatia	Orientare sexuală	Acte de violență motivate de ură. Investigații.
12.01.2021	23040/13	Ryser v Switzerland	Stare de sănătate	Politica fiscală. Impunere taxe. Scutire serviciu militar.

În peste 1% din hotărârile în care s-a constatat încălcarea Convenției, Curtea a reținut nerespectarea articolului 14 sau a Protocolului 12. Din cele 309 hotărâri privind încălcarea dreptului de a nu fi supus discriminării cele mai multe vizează Marea Britanie, România, Austria și Grecia.

7. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva României - chestiuni de fapt și probleme relevante

Problemele de discriminare în cauzele împotriva României sunt extrem de variate ca și motivele de discriminare invocate. Deși marea majoritate a hotărârilor se referă la chestiuni legislative sau chestiuni legate de modul de soluționare al unor cereri în fața instanțelor de judecată, o bună parte a hotărârilor se referă la modul în care autoritățile statului și organele judiciare au tratat anumite persoane sau au soluționat plângerile și cererile acestora.

Discriminarea constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a bazat pe motive diverse, variind de la discriminarea etnică, pe criteriu de vârstă, sex, dizabilitate, la orientare sexuală, minoritate națională, organizație religioasă, statut de deținut sau statut socio-profesional.

Discriminarea pe baza originii etnice în operațiuni ale poliției și investigarea acestora

An	Cerere	Cauza	Daune
16.04.2019	48474/14	Lingurar v. Romania	46.800 EUR
16.10.2018	5886/15	Lingurar and others v. Romania	35.100 EUR
12.01.2016	40355/11	Boacă and others v. Romania	11.700 EUR
27.01.2015	29414/09 44841/09	Ciorcan and others v. Romania	192.000 EUR
13.11.2012	12694/04	Lăcătuș and others v. Romania	42.000 EUR
04.03.2008	42722/02	Stoica v. Romania	15.000 EUR
26.07.2007	48254/99	Cobzaru v. Romania	8.000 EUR
12.07.2005	41138/98 64320/01	Moldovan and others v. Romania (No. 2)	238.000 EUR
Total			498.700 EUR

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat o serie de hotărâri în care s-au constatat încălcări ale drepturilor omului și încălcarea principiului nediscriminării pentru tratamentul aplicat de instanțe de judecată, organe de poliție și autorități locale unor persoane de etnie romă. Cele mai recente condamnări ale României în cauzele *Lingurar*⁴⁶, *Lingurar și alții*⁴⁷, *Boacă și alții*⁴⁸ și *Ciorcan și alții*⁴⁹ privesc acțiuni ale forțelor de poliție în diferite comunități de romi în care s-a utilizat disproporționat forța și armele din dotare, considerând-se că prejudecățile și atitudinea ostilă în raport de apartenența etnică au constituit un factor determinant al acestor acțiuni. Curtea Europeană a considerat că autoritățile nu au investigat aspectele legate de discriminare sau dacă discriminarea a avut

46 CEDO, *Lingurar v. Romania*, no. 4847/14, 16.04.2019

47 CEDO, *Lingurar și alții c. României*, no. 5886/15, 16.10.2018.

48 CEDO, *Boacă și alții v. Romania*, no. 40355/11, 12.01.2016.

49 CEDO, *Ciorcan și alții c. României*, no. 29414/09 44841/09, 27.01.2016.

un rol sau nu în incidente, contrar articolului 14 din Convenția Europeană.

Hotărârea Curții Europene din anul 2019 în cauza *Lingurar*⁵⁰ este de o importanță deosebită, din perspectiva faptului, că pentru prima oară, Curtea s-a referit la profilarea rasială a romilor de către poliție și a constatat discriminarea pe baza originii etnice. Curtea a notat că, în planul de intervenție al poliției, autoritățile au identificat componența etnică a comunității vizate, s-au referit la presupusul comportament antisocial al etnicilor romi și la presupusa infraționalitate ridicată în rândul acestora. Astfel, au extins la întreaga comunitate comportamentul infrațional al unor membri pe baza originii lor etnice. În esență, autoritățile au făcut o conexiune automată între etnie și comportamentul infrațional iar comportamentul propriu al reclamanților a fost extrapolat la nivelul întregii comunități romie datorită percepțiilor stereotipe ale autorităților.

În cadrul procesului de supervizare a măsurilor dispuse în cauza *Lingurar*, în comunicarea României adresată Comitetului de Miniștri din anul 2020⁵¹, se arată că hotărârea Curții a fost „diseminată” către Consiliul Superior al Magistraturii, Procurorul General și Directoratul General al Poliției și Curțile de Apel. Pe de altă parte se arată că hotărârea „va fi diseminată” în cadrul activităților de formare inițială și continuă a magistraților. Aceste acțiuni minimaliste asumate de Statul român pot fi calificate ca lamentabile în comparație cu implicațiile ce decurg din încălcarea Convenției în cauza *Lingurar*, Curtea sancționând în mod expres profilarea rasială a romilor de către poliție.

Probabil că nu în mod întâmplător, s-a punctat faptul că informațiile prezentate de Statul român nu permit Comitetului de Miniștri să evalueze eficiența acțiunilor menite să adreseze problematica profilării etnice, discriminatorii din partea poliției.⁵² Din acest motiv s-a solicitat autorităților naționale să realizeze o evaluare imparțială cu privire la activitățile și operațiunile poliției, plângerile privind tratamentul discriminatoriu din partea poliției și modul în care au fost soluționate.⁵³ De asemenea, s-a solicitat ca autoritățile să evalueze dacă legislația națională necesită amendamente în raport de modul de planificare și organizare al operațiunilor de poliție și includerea interzicerii explicite a profilării rasiale sau etnice⁵⁴, să intensifice acțiunile de eradicare a prejudecăților în sistemul judiciar, să asigure punerea în aplicare a prevederilor din codul penal cu privire la protecția împotriva actelor motivate de rasism și alte forme de discriminare din partea ofițerilor de poliție.⁵⁵ Până la data de 15 decembrie 2021, Guvernul român va trebui să elaboreze un plan de acțiune care să răspundă la aceste solicitări exprese.⁵⁶

Problema eficienței și a modului în care sistemul de justiție penală răspunde la plângerile ce vizează infrațiunile motivate de rasism din partea poliției este corelativă și cauzelor *Boacă* și *Ciorcan*. Aceste aspecte au fost punctate în procesul de supervizare,

50 CEDO, *Lingurar și alții c României*, no. 5886/15, 16.10.2018.

51 Consiliul European, Comitetul de Miniștri, Secretariat, Communication from Romania concerning the case of *Lingurar v. Romania* (Application No. 48474/14), DH-DD (2020)198, 28.02.2020.

52 Consiliul European, Ministers Deputies, Decisions, 1406 meeting, 7-9 June 2021 (DH), H46-22 *Lingurar v Romania*, Supervision of the execution of the European Courts judgments, CM/Del/Dec(2021)1406/H46-22, para 4.

53 *Idem*, para 5.

54 *Idem*, para 6.

55 *Idem* para 7.

56 *Idem* para 11.

aflat în curs, în executarea hotărârilor Curții Europene în cele două cauze ce fac parte din grupul Soare⁵⁷.

În cauzele *Stoica*⁵⁸ și *Cobzaru*⁵⁹, reclamantii de etnie romă au fost supuși unor acte de loviri și violențe de către agenți de poliție, iar investigațiile cu privire la aceste incidente nu au fost obiective din cauza apartenenței etnice a victimelor. În ambele cauze, Curtea Europeană a considerat că autoritățile nu au depus toate diligențele pentru a investiga posibilele motivații de natura rasială în acțiunea agenților de poliție.

Supervizarea cauzelor *Stoica* și *Cobzaru* a fost închisă de către Comitetul de Miniștri în iunie 2016, în contextul altor 31 de cauze similare pronunțate împotriva României cu privire la chestiuni legate de tratamente inumane sau degradante din partea oficialilor responsabili de aplicarea legii. Comitetul de Miniștri a luat act, în special, de modificările legislative cu privire la măsurile de reținere, detenție, investigarea actelor de abuz, inclusiv cele motivate de prejudecăți rasiale⁶⁰.

În cauzele *Moldovan*(2)⁶¹ și *Lăcătuș*⁶² Curtea Europeană a stabilit că discriminarea rasială la care au fost supuși reclamantii, în mod public, prin modul în care li s-au soluționat plângerile de către diferite instanțe de judecată sau autorități publice și condițiile de viață ale acestora pe o perioadă de zece ani au constituit o interferență cu demnitatea umană contrară articolului 14 din Convenția Europeană. La aproximativ zece ani după adoptarea hotărârii în cauza *Moldovan*, supervizarea executării acesteia și a cauzei *Lăcătuș*⁶³ au fost închise în martie 2016. Comitetul de Miniștri a considerat că măsurile de combatere a discriminării și de reabilitare la nivel local asumate de Guvernul au fost implementate corespunzător.

8. Discriminarea pe baza originii etnice: înțelegeri amiabile

An	Cerere	Cauza	Daune
05.07.2005	41138/98 64320/01	Moldovan and others v. Romania (No. 1)	262.000 EUR
26.04.2007	57884/00	Kalanyos and others v. Romania	96.500 EUR
26.04.2007	57885/00	Gergely v. Romania	36.500 EUR
26.05.2009	62954/00	Tănase and others v. Romania	565.193 EUR
Total			960.193 EUR

57 Consiliul Europei, Ministers Deputies, Decisions, 1406 meeting, 7-9 June 2021 (DH), H46-24 Soare and Others group v. Romania (Application No. 24329/02), Supervision of the execution of the European Court's judgments, CM/Del/Dec(2021)1406/H46-24, para. 8.

58 CEDO, *Stoica v. Romania*, no. 42722/02, 04.03.2008.

59 CEDO, *Cobzaru v. Romania*, no. 48254/99, 26.07.2007.

60 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2016)150 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights, Thirty six cases against Romania, *Anghelescu Barbu no. 1 group v. Romania*.

61 CEDO, *Moldovan și alții v. Romania*, (2), nos. 41138/98 64320/01, 05.07.2005.

62 CEDO, *Lăcătuș și alții c. României*, no. 12694/04, 13.11.2012.

63 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2016)39 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights in three cases against Romania (*Moldovan and others v. Romania (no.1)*, *Moldovan and others v. Romania (no.2)*, *Lăcătuș and others v. Romania*).

Într-un număr de cauze împotriva României privind discriminarea romilor s-a luat act de înțelegerile amiabile⁶⁴ sau Curtea a considerat că nu este necesară examinarea suplimentară, radiind cauzele de pe rolul Curții.⁶⁵

Situațiile de fapt în aceste cazuri au fost relativ similare. Au fost incendiate și distruse locuințele unor persoane de etnie romă de către populația majoritară a unor comunități locale, cu sau fără participarea organelor de poliție sau reprezentanți ai autorităților locale. Pe parcursul soluționării plângerilor victimelor implicate în aceste incidente, instanțele de judecată precum și procurorii au făcut remarci discriminatorii și tendențioase în legătură cu apartenența etnică a acestora.

În cadrul acestor înțelegeri, Guvernul și-a asumat adoptarea unor măsuri cu caracter general având ca scop combaterea discriminării romilor în județul Harghita, în localitatea Hădăreni (județul Mureș) și localitatea Bolintin Deal (județul Giurgiu). Măsurile comune tuturor cauzelor au vizat elaborarea de programe pentru combaterea stereotipurilor și prejudecăților față de romi în instituțiile publice, includerea în programa școlară a programelor educaționale pentru prevenirea și combaterea discriminării, susținerea schimbării pozitive a imaginii comunităților de romi, stimularea participării romilor în viața publică prin asistență comună și proiecte, reabilitarea locuințelor distruse în cadrul conflictelor, prevenirea conflictelor ce pot genera violența inter-etnică.

În contextul programelor de combatere a discriminării în județul Harghita apărea ca element suplimentar asumat de Guvern „asigurarea eradicării discriminării rasiale în cadrul sistemului judiciar românesc” în cauzele *Kalanyos*⁶⁶ și *Gergely*, spre deosebire de *Moldovan* și *Tănase* unde acesta măsură nu a fost propusă de Guvern.⁶⁷ Pe de altă parte „inițierea unor programe de educație juridică împreună cu comunitățile de romi” a fost asumată doar în cauzele *Moldovan* și *Tănase*.⁶⁸ Evident, aceste inadvertențe sunt criticabile. De altfel, societatea civilă și-a exprimat deseori îngrijorarea cu privire la modul în care aceste măsuri punctuale au fost implementate la nivelul comunităților locale, iar o parte dintre reclamanți s-au adresat CNCD cu privire la nepunerea în aplicare a măsurilor asumate prin hotărârile CEDO.⁶⁹

În ceea ce privește executarea acestor hotărâri, Comitetul de Miniștri ai Consiliului Europei a decis închiderea supervizării cauzei *Kalanyos* și *Gergely*⁷⁰ în noiembrie 2015 și

64 CEDO, *Moldovan and others v. Romania* (nr.1), nos. 41138/98 64320/01, 05.07.2005

65 ; CEDO, *Kalanyos v. Romania*, no. 57884/00, 26.04.2007; *Gergely v. Romania*, no. 57885/00, 26.04.2007; *Tănase and others v. Romania*, no. 62954/00, 26.05.2009.

66 CEDO, *Kalanyos*, para. 19, pct. 3, *Gergely*, para. 16 pct. 3 spre deosebire de *Moldovan* (1) para. 29 pct. 3 și *Tănase*, para 16 pct 3.

67 În cauza *Moldovan și alții c. României* (nr. 2), cauză identică, pe rolul Curții urmare a refuzării înțelegerii amiabile (nr.1), Curtea a constatat discriminarea reclamanților pe criteriul originii etnice în raport de modalitatea în care instanțele de judecată au soluționat cererile acestora. Ca atare, eradicarea discriminării în sistemul judiciar ar fi fost imperios necesară.

68 Desigur, se ridică întrebarea de ce în cauzele *Kalanyos* și *Gergely*, pe fondul unor probleme similare cauzelor *Moldovan* și *Tănase*, măsurile de educație juridică nu ar fi fost relevante.

69 CNCD, hotărârea nr. 597 din 09.10.2013. Spre exemplul scrisoare comuna Romani CRISS, ACCEPT, Centrul de Resurse Juridice, APADOR-CH, disponibilă pe pagina de internet a Romani CRISS.

70 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2015)214 Execution of the judgments of the European Court of Human Rights *Kalanyos and Others and Gergely against Romania*.

a cauzei *Tănase*⁷¹ în decembrie 2015. Comitetul de Miniștri a luat act de faptul că au fost plătite sumele cu titlu de compensații și a considerat că măsurile asumate de Guvern au fost puse în practică și au produs rezultate.

Discriminarea pe baza statutului socio-profesional

An	Cerere	Numele cauzei	Daune
09.07.2013	24398/04	Bălan v. Romania	-
27.01.2009	26845/03	Gologus v. Romania	6000
27.01.2009	26852/03	Bizau v. Romania	4000
13.01.2009	23887/03	Balauca v. Romania	3700
13.01.2009	8027/03	Bozian v. Romania	1330
08.01.2009	13480/03	Gavris v. Romania	3000
13.11.2008	26837/03	Ranete v. Romania	2000
13.11.2008	26839/03	Poppov v. Romania	6100
13.11.2008	26841/03	Onofrei v. Romania	5600
04.11.2008	26838/03	Aurel Radu v. Romania	2800
04.11.2008	26835/03	Zaharia v. Romania	3200
04.11.2008	26833/03	Iancu Alexandru Vasiliu v. Romania	3500
04.11.2008	26834/03	Vasui v. Romania	6200
04.11.2008	26842/03	Mihai v. Romania	5400
29.09.2008	26832/03	Zainescu v. Romania	6800
16.09.2008	1578/03	Tehleanu v. Romania	3000
08.07.2008	26831/03	Tara Lungă v. Romania	4700
21.02.2008	29556/02	Driha v. Romania	8000

Spre deosebire de Directivele Uniunii Europene care interzic discriminarea pe baza unor criterii reglementate în mod limitativ în actele normative europene⁷², Convenția europeană introduce, în articolul 14 și în articolul 1 din Protocolul 12, o listă non-exhaustivă a criteriilor de discriminare.⁷³ Mai mult, în contextul Directivelor Uniunii Europene, așa cum arăta Curtea Europeană de Justiție, „discriminarea operată în funcție de categoria socioprofesională, în sensul legii naționale (...) excedează cadrului general stabilit de Directivele 2000/43 și 2000/78, (...) Principiul egalității de tratament pe care acestea îl consacră se aplică în funcție de motivele enumerate în mod exhaustiv la articolul 1 din directivele menționate.”⁷⁴

71 Consiliul European, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2015)238, Execution of the judgment of the European Court of Human Rights, *Tănase and others against Romania*.

72 Origine rasială sau etnică, sex, dizabilitate, vârstă, orientare sexuală, religie sau convingeri.

73 Sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

74 CJUE, *Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești împotriva Ștefan Agafitei și alții*, Cauza C-310/10, 2011.

În cauzele *Driha* și alte 17 împotriva României,⁷⁵ Curtea Europeană a considerat discriminatorie situația unor funcționari publici cu statut de militar care au beneficiat de o plată compensatorie nesupusă impozitării, în timp ce reclamanzilor, tot funcționari publici asimilați (agenți de poliție, ofițeri de penitenciar, pompier etc.) li s-a aplicat impozitarea. Procesul de supervizare a executării celor 18 hotărâri a fost închis în anul 2014, urmare modificărilor legislative care au eliminat situația problematică constatată de Curtea Europeană legată de reglementările normative și interpretarea instanțelor de judecată.⁷⁶

9. Discriminarea pe baza altor criterii decât origine a etnică

An	Cerere	Numele cauzei	Daune
01.06.2021	19237/16	Association Accept and Others v Romania	56.250
24.03.2020	25560/13	Cegolea v. Romania	-
18.02.2020	3891/19	Cînța v. Romania	10.000
29.01.2019	66299/12	Deaconu v. Romania	6.000
23.05.2017	49645/09	Bălșan v. Romania	9.800
17.01.2017	41773/09	Crăiță v. Romania	7.500
12.04.2016	12060/12	M.C. and A.C. v. Romania	14.000
23.06.2015	39633/10	Costel Gaciu v. Romania	9.800
21.04.2015	16632/09	Danis and Association of Ethnic Turks v. Romania	-
09.07.2013	24398/04	Bălan v. Romania	-
02.10.2012	33411/05	Hulea v. Romania	8.000
12.01.2010	48107/99	Sâmbăta Bihor Greeek Catholic Parish v. Romania	15.000
06.12.2007	30658/05	Beian v. Romania	5.000

România a fost condamnată pentru discriminare pe baza unor motive ce includ orientarea sexuală, statutul de organizație a unei minorități naționale, dizabilitate intelectuală, vârstă, statutul de deținut, sex, statutul de organizație religioasă sau, în mod excepțional, soluțiile judecătorești contrare adoptate în cauze identice.

Cea mai recentă hotărâre a Curții Europene împotriva României vizează cauza

⁷⁵ CEDO, *Gologuş v. Romania*, no. 26845/03 și *Bizau v. Romania*, no. 26852/03, 27.01.2009, *Bălăucă v. Romania*, no. 23887/03 și *Bozian v. Romania*, no. 8027/03, 27.01.2009, *Gavris v. Romania*, no. 13480/03, 08.01.2009, *Ranete v. Romania*, no. 26837/03 și *Poppov v. Romania*, no. 26839/03, 13.11.2008, *Onofrei v. Romania*, 26841/03, 13.11.2008; *Zaharia v. Romania*, 26835/03 și *Aurel Radu v. Romania*, 26838/03, *Iancu Alexandru v. Romania*, no. 26833/03, *Vasui v. Romania*, no. 26834/03, *Mihai v. Romania*, no. 26842/03, 04.11.2008; *Zainescu v. Romania*, no. 26832/03, 29.09.2008; *Tehleanu v. Romania*, no. 1578/03, 16.09.2008; *Tara Lungă v. Romania*, no. 26831/03, 08.07.2008; *Driha v. Romania*, no. 29556/02, 21.02.2008.

⁷⁶ Consiliul European, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2014)28, Execution of the judgments of the European Court of Human Rights in Eighteen cases against Romania.

*Asociația Accept*⁷⁷ care pune în discuție o tema recurentă - neinvestigarea de către autorități a posibilelor motive discriminatorii în incidente ce implică agresiuni fizice sau verbale cu caracter homofob, respectiv lipsa protejării indivizilor împotriva unor atacuri homofobe. Aspecte relativ similare au fost reținute de Curtea Europeană în cauza *M.C. și A.C.* din anul 2016.⁷⁸ În cauza *Accept*, Curtea a considerat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a investiga în mod eficient dacă abuzul verbal îndreptat împotriva reclamanților a constituit o infracțiune motivată de homofobie. Procedând astfel, autoritățile și-au manifestat propriile prejudecăți față de membrii comunității LGBT.⁷⁹

În procesul de supervizare a executării hotărârii în cauza *M.C. și A.C.* s-a pus în vedere autorităților române un aspect deosebit de important: să depună eforturi în vederea adoptării și implementării eficiente a unei metodologii comune pentru investigarea de către poliție și organele de urmărire penală a infracțiunilor motivate de ură și asigurarea unor cursuri de formare sistematice axate în mod special pe identificarea și gestionarea infracțiunilor motivate de ură.⁸⁰ De asemenea, s-a solicitat autorităților să stabilească rapid un sistem de colectare a datelor, care să permită o perspectivă integrată și consecventă a prevalenței infracțiunilor motivate de ură și a răspunsului autorităților judiciare la astfel de infracțiuni și, astfel, să se poată evalua necesitatea oricăror acțiuni corective.⁸¹

Adoptarea acestor măsuri este extrem de relevantă în materia infracțiunilor bazate pe caracteristici discriminatorii sau altfel cunoscute ca infracțiuni motivate de ură. Una din problemele recurente în cauzele împotriva României vizează investigațiile poliției, ale organelor de urmărire penală și, în unele cazuri, instanțele de judecată, sub aspectul ineficienței sau a omiterii indicatorilor sau elementelor suspecte cu privire la motivele discriminatorii în săvârșirea infracțiunilor față de victime care aparțin unor minorități etnice⁸², sexuale⁸³ sau de gen, cum sunt femeile victime ale violenței domestice.⁸⁴ Din păcate, până în prezent, autoritățile naționale nu au prezentat informații legate de o metodologie pentru investigarea infracțiunilor motivate de ură, limitându-se a menționa faptul că în prezent se colectează date statistice privind circumstanțele agravante din art. 77 lit h din Codul penal sau că au fost organizate cursuri care ating tangențial și problematica infracțiunilor motivate de ură.⁸⁵ În urma consultărilor din 23 martie 2021 cu Departamentul de Executare a Hotărârilor, autoritățile române ar trebui să comunice Comitetului de Miniștri un plan de acțiune revizuit în cauza *M.C. și A.C.*⁸⁶

În context similar, chestiuni de substanță ce vizează lipsa investigării actelor de

77 CEDO, *Asociația Accept și alții c. României*, no. 19237/16, 01.06.2021.

78 CEDO, *M.C. și A.C. v România*, no. 12060/12, 12.04.2016.

79 CEDO, *Asociația Accept și alții c. României*, para. 123-126.

80 Consiliul Europei, Ministers Deputies, Decisions 1355th meeting, 23-25 September 2019 (DH), H46-30 *M.C. and A.C. v Romania*, Supervision of the execution of the European Court's judgments, CM/Del/Dec (2019)1355/H46-30, para 4.

81 Idem, para 5.

82 Spre exemplu, cauzele *Lingurar, Lingurar și alții, Boacă, Ciorcan, Stoica, Cobzaru*.

83 Spre exemplu cauza *M.C. și A.C.*, cauza *Accept*.

84 Spre exemplu cauza *Bălșan*.

85 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Secretariat, Communication from the authorities on general measures (03/07/2020) in the case of *M.C. and A.C. v Romania* (Application No. 12060/12), General measures.

86 Consiliul Europei, Departamentul pentru Executarea Hotărârilor, HUDOC EXEC, *M.C. and A.C. v Romania*, Status of Execution.

violență, neadoptarea unor măsuri eficiente de protecție în favoarea femeilor, victime ale violenței domestice, și manifestarea unor atitudini discriminatorii față de victimele femei, au fost constatate în cauza *Bălășan*.⁸⁷ În procesul de supervizare a executării hotărârii s-a pus în vedere autorităților române să alinieze prevederile normative la cerințele Convenției europene și a jurisprudenței Curții, în ceea ce privește domeniul de aplicare individuală a dispozițiilor care sancționează violența în familie și garanțiile necesare pentru a asigura că investigarea și urmărirea penală a acestor fapte nu depind în totalitate de voința presupusei victime.⁸⁸ De asemenea, s-a subliniat faptul că sunt necesare eforturi pentru a asigura că sistemul de justiție investighează actele de violență și protejează în mod eficient victimele violenței domestice⁸⁹, adoptă măsuri de conștientizare și informare cu privire la violența domestică ca formă de discriminare bazată pe gen, adoptă măsuri de protecție și asistență pentru victime.⁹⁰ Până la data de 30 septembrie 2021, Guvernul român va trebui să ofere informații suplimentare care să răspundă acestor solicitări.⁹¹

În cauza *Cînta*⁹² s-a pus în discuție restricția impusă de instanțele de judecată în privința dreptului de vizitare a copilului minor al reclamantului, în cursul procedurilor de divorț, cu considerarea bolii mintale a reclamantului. Curtea Europeană a considerat că boala mintală de care suferea reclamantul nu poate justifica în sine tratarea acestuia diferit față de alți părinți care doresc să fie în legătură cu copiii lor. În special, Curtea a constatat că, la momentul adoptării soluțiilor interne, reclamantul urma tratamentul medicamentos în mod regulat și în ultimii doi ani nu au existat episoade de decompensare psihiatrică cauzate de boala sa. În consecință, Curtea a reținut că, prin restrângerea contactului reclamantului cu copilul său, instanțele naționale au indus o diferențiere pe baza stării de sănătate mentale, fără a indica motive relevante și suficiente de natură a justifica în mod obiectiv restricția impusă, cu alte cuvinte au discriminat reclamantul, datorită stării sale de sănătate.⁹³

În cadrul procedurii de supervizare a executării hotărârii, aflate în derulare, Guvernul României a considerat că în cauză nu se ridică probleme cu privire la legislația existentă aplicabilă în domeniul vieții private și de familie, nu constituie o problemă sistemică, cât reprezintă doar o încălcare izolată a Convenției, cauzată de o interpretare a legislației interne despre care s-a constatat că nu este conformă cu articolele 8 și 14 din Convenție.⁹⁴ Aceste aserțiuni discutabile din comunicarea transmisă în aprilie 2021 vor face obiectul analizei Departamentului pentru Executarea Hotărârilor și a Comitetului de Miniștri.

În cauza *Cegolea*⁹⁵, Curtea Europeană a reținut că reclamanta a fost supusă unui tratament diferențiat în exercitarea drepturilor sale electorale protejate de articolul 3 din

87 CEDO, *Bălășan v. Romania*, no. 49645/09, 23.05.2007.

88 Consiliul Europei, Ministers Deputies, Decisions, 1383rd meeting, 29 September – 1 October 2020 (DH), H46-14 *Bălășan v. Romania*, Supervision of the execution of the European Court's judgments, CM/Del/Dec (2020)1383/H46-14, para 6.

89 Idem para 7.

90 Idem para 8-9.

91 Idem para 11.

92 CEDO, *Cînta v. Romania*, no. 3891/19, 18.02.2020.

93 Cînta, idem, para. 77-80.

94 Consiliul Europei, DH-DD(2021)407 19/04/2021, 1406th meeting (June 2021) (DH) - Action report (16/04/2021) - Communication from Romania concerning the case of *Cînta v. Romania*.

95 CEDO, *Cegolea v. Romania*, no. 25560/13, 24.03.2020.

Protocolul nr. 1 la Convenție din cauza faptului că, spre deosebire de organizațiile reprezentate deja în Parlament, fundația din care era membru (reprezentând minoritatea italiană) și în numele căreia a candidat a trebuit să obțină statutul de utilitate publică pentru a-și prezenta candidatura la alegerile parlamentare. Anterior, în cauza *Danis și Asociația Etnicilor Turci*⁹⁶, Curtea Europeană a constatat că prin modificarea legislației electorale cu șapte luni înainte de alegerile parlamentare, autoritățile n-au dat reclamanților posibilitatea de a-și organiza activitatea în așa fel încât să fie în măsură să îndeplinească criteriile de eligibilitate introduse prin noua legislație, fiind descalificați automat, în comparație cu alte formațiuni politice.

În cauza *Deaconu*⁹⁷, Curtea Europeană a constatat încălcarea articolului 14 din Convenția Europeană în legătură cu discriminarea bazată pe vârstă în raport de respingerea acordării daunelor morale de către instanțele de judecată. În fapt, instanța națională a justificat respingerea cererii privind daunele morale prin faptul că, la data accidentului surorii reclamanților, aceștia aveau vârsta mai mică de 14 ani și, prin urmare, nu au conștientizat consecințele negative ale morții acesteia. La data de 15 iunie 2021, Departamentul pentru Executarea Hotărârilor CEDO din cadrul Consiliului Europei a solicitat Guvernului informații suplimentare cu privire la practica instanțelor de judecată în materia acordării daunelor morale în cauze cu minori, cu vârsta sub 14 ani.⁹⁸

În cauza *Crăiță*⁹⁹ și cauza *Costel Gaciu*¹⁰⁰, Curtea Europeană a constatat încălcarea articolului 14 în legătură cu interzicerea nejustificată a vizitelor conjugale în cursul măsurilor privative de libertate, în speță arestul preventiv. În cauza *Costel Gaciu* s-a pus în discuție situația reclamantului în perioada de un an și zece luni de arest preventiv în comparație cu persoanele condamnate și aflate în executarea pedepsei privative de libertate. Procesul de supervizare a executării hotărârii Gaciu s-a închis în anul 2016, luându-se act de modificările legislative care au înlăturat situația discriminatorie constatată de Curtea Europeană.¹⁰¹ În cauza *Crăiță* procesul de supervizare s-a închis în anul 2017¹⁰² din același considerente.

În cauza *Hulea*¹⁰³, Curtea Europeană a constatat discriminarea cu privire la refuzul de acordare a concediului pentru îngrijirea copilului minor, în condițiile în care legea privind personalul militar acorda acest beneficiu doar personalului de sex feminin. Procesul de supervizare a executării hotărârii s-a închis în anul 2013, luându-se act de faptul că legea privind statutul cadrelor militare a fost amendată astfel încât militarii de sex feminin cât și de sex masculin să beneficieze de concediu parental.¹⁰⁴

În cauza *Parohia Greco-Catolică Sâmbăta Bihor*¹⁰⁵, Curtea Europeană a constatat

96 CEDO, *Danis and Asociația Etnicilor Turci v. Romania*, no.16632/09 21.04.2015.

97 CEDO, *Deaconu v Romania*, no. 66299/1, 29.01.2019.

98 Consiliul Europei, Executarea hotărârilor CEDO, *Deaconu v. Romania*.

99 CEDO, *Crăiță v. Romania*, no. 41773/09, 17.01.2017.

100 CEDO, *Costel Gaciu v. Romania*, no. 39633/10, 23.06.2015.

101 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2016)136, Execution of the judgment of the European Court of Human Rights, Costel Gaciu against Romania.

102 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Résolution CM/ResDH(2017)274, Exécution de l'arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme, *Crăiță* contre Roumanie.

103 CEDO, *Hulea v. Romania*, no. 33411/05, 02.10.2012.

104 Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri, Résolution CM/ResDH(2013)194, *Hulea contre Roumanie*, Exécution de l'arrêt de la Cour européenne des droits de l'homme.

105 CEDO, *Parohia Greco-catolica Sâmbăta Bihor v. Romania*, no. 48107/99, 12.01.2010.

că instanțele naționale au interpretat în mod contradictoriu legislația aplicabilă, uneori refuzând, altele acceptând să se pronunțe cu privire la litigiile deduse în fața lor de parohii greco-catolice, astfel încât reclamanta a fost tratată în mod diferit în raport cu alte parohii care au avut litigii similare.¹⁰⁶ Supervizarea executării hotărârii a fost închisă în anul 2015, fiind adoptate noi prevederi legislative.¹⁰⁷

Anterior, în cauza *Beian*¹⁰⁸, Curtea Europeană apreciasse că practica judiciară divergentă care s-a dezvoltat la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție, într-o anumită materie¹⁰⁹, a condus la discriminarea justițiabililor. Procesul de supervizare a executării hotărârii s-a închis în anul 2015, luându-se act atât de modificările legislative privind recursul în interesul legii și dezlegarea unor chestiuni de drept pentru unificarea jurisprudenței.¹¹⁰

10. Hotărârile actuale ale Curții Europene a Drepturilor Omului privind încălcarea dreptului de a nu fi supus discriminării

Hotărâre CEDO	Cerere	Cauza
22.06.2021	40165/07 2593/08	Adzhigitova and others v Russia
08.06.2021	4832/19	Ancient Baltin Religious Association "Romuva" v Lituania
01.06.2021	19237/16	Accept and others v Romania
11.05.2021	18592/15	Yocheva and Ganeva v Bulgaria
16.02.2021	12567/13	Budionova and Chaprazov v. Bulgaria
16.02.2021	29335/13	Behar and Gutman v Bulgaria
04.02.2021	54711/15	Juric v Croatia
14.01.2021	50231/13	Sabalic v Croatia
12.01.2021	23040/13	Ryser v Switzerland

La 22 iunie 2021, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat hotărârea în

¹⁰⁶ În esență, se referă la refuzul instanțelor naționale de a se pronunța asupra dreptului de a utiliza o clădire cu caracter religios, datorită competenței exclusive a comisiilor mixte formate din reprezentanți greco-catolici și ortodocși în materie (încălcarea articolului 6 § 1) și discriminarea în exercitarea dreptului de acces la o instanță, datorită jurisprudenței contradictorii a instanțelor naționale.

¹⁰⁷ Consiliul European, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2015)112 Execution of the judgment of the European Court of Human Rights, *Paroisse gréco-catholique Sâmbata Bihor contre Roumanie*.

¹⁰⁸ CEDO, *Beian v. Romania*, no. 30658/05, 06.12.2007

¹⁰⁹ Potrivit legii nr. 309/2002, numai militarii care efectuau muncă forțată în cadrul unităților aparținând Departamentului General al Muncii aveau dreptul să beneficieze de măsuri reparatorii. În ceea ce privește recruții care au efectuat muncă forțată în afara Departamentului, s-a dezvoltat o jurisprudență divergentă la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție. Astfel, în unele cazuri, Înalta Curte a extins sfera legii la toți recruții care au efectuat muncă forțată în timpul serviciului militar, indiferent de subordonarea ierarhică a unităților lor militare, în timp ce în alte cazuri cererile depuse de recruți care au efectuat muncă forțată în afara Departamentului au fost respinse.

¹¹⁰ Consiliul European, Comitetul de Miniștri, Resolution CM/ResDH(2015)4, Execution of the judgments of the European Court of Human Rights, *Beian and Others against Romania*.

cauza *Adzhigitova și alții împotriva Rusiei*.¹¹¹ Cazul vizează o acțiune a forțelor militare în Cecenia ce a implicat percheziționarea caselor, arestarea, maltratarea, uciderea unei persoane și incendierea a patru case din considerente etnice împotriva reclamanților, de etnie avară. Aspectele legate de discriminarea reclamanților în raport de uciderea unei persoane, incendierea caselor și percheziții au fost respinse de Curte.¹¹²

Totuși, în privința detenției și a maltratării reclamanților, Curtea a notat că persoanele de etnie cecenă și rusă au fost eliberate, în timp ce persoanele de etnie avară au fost reținute, bătute pe parcursul mai multor ore, împotriva lor fiind folosite insulte rasiste.¹¹³ Curtea a luat act de faptul că între ceceni și avari existau tensiuni, ceea ce indică faptul că originea etnică a reclamanților a constituit unul din motivele detenției nelegale și a agresiunilor fizice.¹¹⁴ În ciuda faptului că reclamanții au invocat discriminarea în raport de aceste aspecte și insultele rasiale la care au fost supuși, investigația autorităților a ignorat și nu a examinat posibilitatea ca infracțiunile să fi fost motivate de ură etnică, contrar standardelor procedurale stabilite de Curte în temeiul articolului 14 din Convenție.¹¹⁵

În cauza *Ancient Baltic Religious Association "Romuva"*¹¹⁶, Curtea Europeană a fost chemată să se pronunțe cu privire la refuzul Parlamentului lituanian de a acorda reclamantei statutul de asociație religioasă recunoscută de Stat.¹¹⁷ Reclamanta a susținut ca îndeplinește toate criteriile prevăzute de lege, confirmate de autoritățile naționale, însă membrii parlamentului și-au bazat decizia pe propriile convingeri religioase și interese politice, în special ideea că reclamanta reprezintă o amenințare pentru creștinism și are legături cu Kremlinul.¹¹⁸

În contextul criteriilor și cerințelor naționale, Curtea Europeană a considerat că reclamanta, în calitate de asociație religioasă netradițională se plasa în situație similară cu alte asociații netradiționale care au solicitat și au obținut recunoașterea statului. Astfel, reclamanta a fost tratată diferit în comparație cu alte asociații aflate în situație similară, cărora parlamentul le-a aprobat statutul de asociație religioasă recunoscută de Stat.¹¹⁹ Curtea reiterează că doar diferențele de tratament bazate pe o caracteristică identificabilă

111 CEDO, *Adzhigitova and Others v. Russia*, nos. 40165/07 and 2593/08, 22.06.2021

112 Idem, para 266-272.

113 Idem, para. 273.

114 Idem, para 274. Curtea face trimitere în acest context la cauza *Antayev and others v. Russia*, cauza în care a subliniat faptul că este inacceptabilă o diferențiere de tratament între persoanele suspecte de săvârșirea unei infracțiuni, pe baza originii etnice reale sau percepute.

115 Idem, para 278. În primul rând, Curtea face trimitere la cauza *Makhashevy v. Russia*. În această cauză, Curtea reiterează standardele corelative articolului 14 care presupun declanșarea obligației de a investiga în detaliu dacă motivele rasiste au jucat sau nu un rol în reținerea și maltratarea unor persoane de o anumită origine etnică, în contextul unor informații plauzibile, declarații ale victimelor sau existența unor insulte rasiste. În al doilea rând, Curtea face trimitere la cauza *R.R. and R.D. v. Slovakia*. Spre deosebire de *Makhashevy* și cauza dedusă soluționării, *Adzhigitova*, investigatorii au examinat declarațiile celor implicați, au avut interogatorii față în față cu părțile, au luat în considerare opiniile unui expert psiholog atât în relație cu victimele cât și ofițerii acuzați de discriminare pe criteriul originii etnice.

116 CEDO, *Ancient Baltic religious association Romuva v. Lithuania*, no. 48329/19, 08.06.2021.

117 În speță, nu s-a pus problema refuzului recunoașterii personalității juridice sau impunerea unor restricții care afectează abilitatea entității de a opera sau de a practica religia.

118 Idem, para 101.

119 Idem, para 8 și 10-12. Uniunea Evanghelică Baptistă din Lituania sau Biserica Metodistă Unită din Lituania, Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea, Noua Biserică Apostolică din Lituania.

sau un „statut” sunt de natură a constitui o discriminare în sensul articolului 14, evidențiind astfel raportul de cauzalitate între criteriul interzis și acțiunea de diferențiere. Aici, Curtea retine că decizia parlamentului s-a adoptat prin vot iar acesta nu include niciun motiv legat de respingerea cererii de recunoaștere a reclamantei. Totuși, observând argumentele prezentate în cadrul dezbaterilor parlamentare și documentele autorităților, rezultă că votul a fost în mare parte motivat de argumente legate de convingeri religioase, iar Curtea notează că „este pregătită să concluzioneze că diferența de tratament aplicată reclamantei s-a bazat pe religie, unul din criteriile expres menționate în articolul 14”.¹²⁰

Pe terenul analizării justificării obiective și rezonabile a măsurii în discuție, Curtea a observat că membrii din parlament au invocat legăturile asociației cu serviciile KGB sau Kremlin, însă aceste susțineri nu au fost confirmate de autorități sau de comisiile parlamentare privind chestiuni de securitate națională sau de comisia de etică și proceduri. Alte argumente au vizat natura religioasă a activităților asociației, considerându-se mai degrabă culturale, deși aceasta era înregistrată în mod legal ca asociație religioasă. Un alt set de argumente a vizat caracterul creștin al Lituaniei, problema impactului recunoașterii statutului unei asociații religioase păgâne asupra relațiilor cu „lumea creștină” și autoritățile catolice.¹²¹

Pornind de la principiul menținerii unui pluralism religios real în societățile democratice și rolul autorităților de a asigura armonia religioasă și tolerarea reciprocă a grupurilor aflate în competiție, Curtea Europeană nu a acceptat idea că existența unei religii la care aderă majoritatea populației, sau tensiunile posibile cu religia majoritară sau opoziția unei autorități față de o anumită religie poate constitui o justificare obiectivă și rezonabilă pentru a refuza statutul de asociație religioasă recunoscută de stat. Cu atât mai mult cu cât jurisprudența Curții Constituționale a Lituaniei statuează principiul separării bisericii de stat, ca bază a secularismului statului, a instituțiilor și activităților sale, Statul trebuind să fie neutru în chestiuni legate de convingeri sau impunerea anumitor opinii. De asemenea, Curtea a subliniat că în jurisprudența sa nu a indicat faptul că marja de apreciere a Statelor poate fi mai restrânsă sau mai largă în funcție de natura convingerilor religioase, astfel încât diferența de tratament a reclamantei nu poate fi justificată de natura convingerilor sale.¹²²

În cauza *Yocheva și Ganeva*¹²³, reclamantele au invocat discriminarea în raport de statutul lor de mame care își îngrijesc copilul minor al cărui tată este necunoscut, în virtutea refuzului autorităților de a acorda beneficiul social alocat familiilor monoparentale, în care copilul minor are un singur părinte în viață.

Curtea Europeană s-a raportat la câteva principii relevate în materia discriminării și a testelor aplicate în contextul articolului 14. Spre exemplu, diferența de tratament trebuie să vizeze persoane aflate în situații analoage sau relativ similare, însă cerința de a indica o situație de analogie nu presupune existența unui grup comparator identic. Reclamantul trebuie să demonstreze că, având în vedere natura plângerii sale, se plasează într-o situație

120 Idem, para 131.

121 Idem, para 133-142.

122 Idem, para 143-147.

123 CEDO, *Yocheva and Ganeva v. Bulgaria*, nos. 18592/15 and 43863/15, 11.05.2021.

relevantă cu alte persoane care au fost tratate în mod diferit.¹²⁴ Articolul 14 nu interzice orice diferență de tratament, cât acele diferențe bazate pe o caracteristică identificabilă, obiectivă sau o caracteristică personală, sau un „statut” prin care persoane sau grupuri se disting unele de altele. Sintagma „alt statut” are un înțeles larg, iar interpretarea acesteia nu s-a limitat la caracteristici personale în sensul că sunt înnașcute sau moștenite.

Statele dispun de o marjă de apreciere în a analiza dacă și în ce măsură diferențele aplicate unor situații similare justifică tratamentul aplicat iar scopul acestei marje depinde de circumstanțe, problemă în analiză și contextul acesteia. Marja de apreciere a Statului este largă în legătură cu măsuri economice sau strategii sociale. Totuși, astfel de măsuri trebuie să fie puse în aplicare fără a se încălca principiul nediscriminării și proporționalității. De exemplu, egalitatea de gen este un obiectiv major al Statelor Membre ale Consiliului Europei iar referințele la tradiții, presupunerile generale sau atitudinile predominante din societate într-un stat constituie motive insuficiente pentru a justifica o diferență de tratament pe criteriul de sex. Același argumente sunt valabile în ceea ce privește situația copilului minor născut în interiorul căsătoriei față de cel născut în afara căsătoriei.¹²⁵

În temeiul acestor principii, Curtea Europeană a considerat că situația reclamantelor este relativ similară cu familiile monoparentale care au în îngrijire un copil minor, din perspectiva vulnerabilității sociale și a sprijinului acordat de Stat. În analiza raportului de cauzalitate între un criteriu interzis și diferența de tratament, Curtea Europeană a constatat o discriminare pe baza a două criterii, simultan. Curtea nu definește în mod expres această situație ca discriminare multiplă, însă întreaga analiză are în vedere mecanismul de funcționare al discriminării bazate pe două criterii: sex și statut familial. Având în vedere că maternitatea este determinată de actul nașterii, în marea majoritate a cazurilor doar paternitatea copilului este necunoscută. Reclamanta, ca mamă a unui minor cu tatăl necunoscut, nu putea să prezinte documentele solicitate prin lege, în timp ce un părinte de sex masculin văduv, în mod normal putea să facă dovada cu înscrisurile aplicabile. Pe de altă parte, reclamanta a fost tratată mai puțin favorabil, în calitate de mamă singură, cu tatăl neidentificat, în virtutea prevederilor legale care făceau trimitere la familia cu „un singur părinte în viață” interpretat ca fiind corelativ familiei „cu un părinte supraviețuitor”.¹²⁶ Curtea a statuat că reclamanta a fost discriminată „pe baza ambelor criterii de statut familial și de sex”, reținând că argumentele invocate de stat nu pot fi considerate „motive foarte importante” pentru a justifica o diferențiere pe bază de sex sau statut familial.¹²⁷

Cauzele *Budinova și Chaprazov*¹²⁸ și *Behar și Gutman*¹²⁹ împotriva Bulgariei pun în discuție hotărârile instanțelor de judecată naționale de respingere a cererilor privind obligarea unor jurnaliști și politicieni la scuze publice în legătură cu declarații stereotipe la adresa comunităților de romi și evrei și abținerea de la exprimarea unor afirmații similare în viitor.

124 Idem, para 100.

125 Idem, para 102.

126 Idem para 110-113.

127 Idem para. 113 și 125.

128 CEDO, *Budinova and Chaprazov*, 12567/13, 16.02.2021.

129 CEDO, *Behar and Gutman v. Bulgaria*, 29335/13, 16.02.2021.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat o serie de aspecte cheie legate de afirmațiile publice ce vizează un grup social sau etnic și măsura în care acestea afectează „viața privată” în sensul articolului 8 al Convenției. Factorii relevanți în această analiză pot fi (a) caracteristicile grupului (de exemplu, mărime, omogenitate, vulnerabilitate particulară sau istoricul stigmatizării, poziția față de societate în ansamblu), (b) conținutul precis al declarațiilor negative referitoare la grup (în special, gradul în care acestea ar putea transmite un stereotip negativ despre grup în ansamblu și conținutul specific al stereotipului respectiv) și (c) forma și contextul în care enunțurile au fost realizate, modul de diseminare (care poate depinde de locul și modul în care au fost realizate), poziția și statutul autorului lor și măsura în care ar putea fi considerat că au afectat un aspect esențial al identității și demnității grupului. Nu se poate spune că unul dintre acești factori are prioritate invariabil cât interacțiunea dintre acestea este cea care conduce la concluzia că, în ultima instanță, articolul 8 este aplicabil.¹³⁰

Pe de altă parte, Curtea s-a raportat la principiile stabilite în cauza Aksu, în care a statuat că, în relație de afirmațiile publice care reflectă stereotipuri negative față de o minoritate etnică (romii din Turcia), dacă afectează viața privată a membrilor grupului respectiv, se naște o obligație pozitivă de a asigura un remediu în legătură cu respectivele declarații. În acest sens, autoritățile trebuie să aibă în vedere dreptul la exprimare prevăzut de articolul 10 și să pună în balanță cele două drepturi.¹³¹

Pe fondul declarațiilor în cele două cauze vizând comunitatea romă și comunitatea evreiască, Curtea a precizat că nu este rolul său de a analiza dacă declarațiile în cauză reprezintă „hărțuire”, „incitare la discriminare, persecutare și segregare rasială” în sensul legii naționale. Curtea are rolul de a analiza în ce măsură deciziile autorităților naționale sunt concordante cerințelor din Convenția Europeană. Astfel, Curtea a constatat că instanțele de judecată nu au analizat declarațiile în speță într-o manieră adecvată din perspectiva promovării sau justificării urii și intoleranței față de anumite grupuri. Declarațiile în cauză s-au fondat pe stereotipuri negative extreme menite să insulte romii¹³² sau evreii¹³³ și să provoace ura sau prejudecăți față de aceștia. Prin neacordarea unui remediu în legătură cu declarațiile discriminatorii ce au făcut obiectul cauzei, Curtea a statuat că instanțele naționale nu și-au respectat obligația pozitivă de a răspunde în mod adecvat la discriminarea din cauza originii etnice a reclamantilor și de a asigura respectarea „vieții private” a reclamantilor.¹³⁴

În cauza *Sabalic*¹³⁵ s-a pus în discuție soluția organelor de cercetare penală și a instanțelor de judecată cu privire la modalitatea de soluționare a plângerii privind acte de agresiune fizică motivate de homofobie, în esență, prin stabilirea unei amenzi în cuantum de 40 de Euro și respingerea plângerilor penale privind săvârșirea unei infracțiuni din motive discriminatorii și de ură. Reclamanta a fost agresată în fața unui club de către un bărbat care nu a acceptat lipsa de interes din partea acesteia, iar la argumentul că este

130 CEDO, *Budinova*, para 63.

131 CEDO, *Budinova*, para 88, *Behar and Gutman v. Bulgaria*, para. 99.

132 CEDO, *Budinova*, para 93.

133 CEDO, *Behar and Gutman*, para 104.

134 CEDO, *Budinova*, para 93, *Behar and Gutman*, para 106.

135 CEDO, *Sabalic v Croatia*, no. 50231/13, 14.01.2021.

„lesbiană” a început să o lovească cu brutalitate inclusiv cât era căzută la pământ.

Curtea Europeană s-a raportat la principiile stabilite în jurisprudența sa, cu privire la obligația autorităților de a dispune toate măsurile necesare pentru a demasca posibile motive discriminatorii, cu privire la orientarea sexuală a victimei reală sau percepută sau pe baza altor caracteristici.¹³⁶ Această obligație este una de diligență și nu de rezultat, și are în vedere explorarea tuturor căilor practice pentru aflarea adevărului, adoptarea unor decizii imparțiale, obiective și motivate, fără omisiunea unor indicii de fapt în sensul săvârșirii unor acte de violență pe baza intoleranței rasiale sau religioase, violența motivată de discriminare de gen sau orientare sexuală.¹³⁷ Sistemul juridic trebuie să demonstreze capacitatea de a pune în aplicare legea penală și de a trage la răspundere autorii unor asemenea acte de violență.¹³⁸ Curtea Europeană a subliniat că „fără o abordare strictă din partea organelor de cercetare penală, infracțiunile motivate de ură ar fi inevitabil tratate pe picior de egalitate cu cazurile obișnuite fără astfel de motivații.¹³⁹ Pe de altă parte, Curtea a statuat că instanțele naționale nu ar trebui, în niciun caz, să fie pregătite să permită actelor de violență grave asupra integrității fizice și mentale să rămână nepedepsite sau ca infracțiunile grave să fie pedepsite cu pedepse excesiv de ușoare.¹⁴⁰

În opinia Curții Europene instituirea unor proceduri pentru delikte minore a fost, în mod manifest, disproporționată în raport de gravitatea agresiunilor suferite de reclamantă, fapt ce poate fi interpretat ca un răspuns instituind un sentiment de impunitate față de infracțiunile de ură săvârșite cu violență. Procedurile în speță nu au adresat în nicio manieră elementul de ură în agresiunile fizice, iar agresorul nu a fost urmărit penal sau tras la răspundere pentru violență motivată de discriminare. În plus, respectiva procedură a afectat posibilitatea de a pune în practică prevederile relevante din legea penală. În acest fel, autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația procedurală de a investiga eficient, în contextul Convenției, actele de violență motivate de orientarea sexuală a reclamantei, contrar prevederilor articolului 3 și articolului 14.

11. În loc de concluzii

Sub presiunea Consiliului Europei sau a Comisiei Europene, România a fost nevoită să depună eforturi substanțiale pentru a-și alinia legislația în materia nediscriminării la standardele europene, dovadă fiind, de exemplu, modificările legislative aduse la legea anti-discriminare¹⁴¹ din anul 2002 până în anul 2013. Procesul de asigurare a protecției juridice

136 CEDO, *Identoba and Others v. Georgia*, para 66-67, *M.C. și A.C. v. Romania*, para 108-115, *Škorjanec v. Croatia*, para 52-57.

137 CEDO, *Sabalic v. Croatia*, para 94.

138 *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], nos. 43577/98 and 43579/98, § 160, ECHR 2005VII; *Koky and Others v. Slovakia*, no. 13624/03, § 239, 12 June 2012; and *Amadayev v. Russia*, no. 18114/06, § 81, 3 July 2014

139 CEDO, *Sabalic v. Croatia*, para 94.

140 Idem, para 97.

141 Ordonanța de Guvern nr. 137/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 781 din 2 septembrie 2000 aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 48/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 69 din 31 ianuarie 2002. O.G. nr. 137/2000 a fost modificată prin Legea nr. 48/2002, Ordonanța de Guvern nr. 77/2003, Legea nr.27/2004, Ordonanța de Urgență nr. 75/2008, Legea nr. 61/2013, republicată

împotriva discriminării a fost deseori criticat în cursul pre-aderării la Uniunea Europeană și la instrumentele juridice ale Consiliului Europei. Comisia Europeană a semnalat în mod constant inadvertențe nerezolvate de legislativ sau de executiv și probleme legate de respectarea drepturilor minorităților sau a ineficienței politicilor publice cu privire la acest domeniu.¹⁴² În perioada post-aderare, Comisia Europeană a adresat o scrisoare de punere în întârziere a autorităților române la 22 iunie 2012¹⁴³, ceea ce a determinat executivul și legislativul să modifice legea anti-discriminare în anul 2013.¹⁴⁴

În mod similar, organisme ale Consiliului Europei au atras atenția asupra necesității îmbunătățirii cadrului legislativ în domeniul anti-discriminare și minorități, notând în același timp și aspectele de progres. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței sau Comitetul Consultativ al Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale au subliniat disfuncționalitățile legislative și instituționale recomandând Statului român adoptarea unor măsuri care să corecteze aspecte precum lipsa unor standarde și concepte juridice relevante sau a independenței instituției responsabile de aplicarea legii.¹⁴⁵

Cel mai recent raport al Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței din cadrul Consiliului Europei punctează o serie de elemente care încă plasează legea anti-discriminare în afara standardelor Consiliului Europei, în speță, Recomandarea ECRI nr. 7. Aceste elemente vizează, între altele, interzicerea discriminării pe baza criteriului de origine națională, culoare, cetățenie, identitate de gen, interzicerea segregării, intenția anunțată de a discrimina, incitarea și sprijinul acordat în săvârșirea unei fapte de discriminare, obligația de a promova egalitatea în sarcina autorităților publice, obligația de a promova egalitatea în sarcina entităților care implementează contracte, granturi, împrumuturi sau alte beneficii acordate de autorități publice, obligația de a anula subvențiile publice pentru organizații sau partide politice care promovează rasismul.¹⁴⁶

Totuși, legea română anti-discriminare asigură o protecție mai largă împotriva

în temeiul Ordonanței de Urgență nr. 19/2013, aprobată cu modificări prin Legea nr. 189/2013, și rectificări publicate în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 133 din 24 februarie 2014, Legea nr. 167 din 7 august 2020 publicată în Monitorul Oficial nr. nr. 713 din 7 august 2020.

142 Spre exemplu, Comisia Europeană, Parteneriatul de Aderare cu România (1999, revizuit februarie 2000), Rapoartele periodice ale Comisiei privind progresul înregistrat în procesul de aderare ogress towards accession, anii 2000-2005, Comisia Europeană, Monitoring report on the state of preparedness for EU membership of Bulgaria and România, Brussels, 26/09/2006.

143 Scrisoarea Comisiei Europene nr. C (2012) 3996 final, emisă la 22 iunie 2012 în Cauza 2012/2099, pentru neîndeplinirea obligației de stat membru al Uniunii Europene de transpunere corectă și completă a Directivei 2000/43/CE; scrisoarea de răspuns nr. 3.092/LO din 22.08.2012, prin care România s-a angajat să soluționeze aspectele sesizate de Comisia Europeană „până la jumătatea anului 2013”.

144 Legea nr. 61 din 21 martie 2013 pentru modificarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicat în Monitorul Oficial nr. 158 din 25 martie 2013, Ordonanța de Urgență nr. 19 din 27 martie 2013 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 183 din 2 aprilie 2013.

145 Consiliul Europei, ECRI, Al doilea Raport privind România adoptat la 22 iunie 2001, publicat la 23 aprilie 2002, ECRI, Al treilea Raport privind România adoptat la 24 iunie 2005, publicat în 21 februarie 2006, Comitetul Consultativ al Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, Primul aviz privind România, aprilie 2001, Comitetul Consultativ al Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, Al doilea aviz privind România, februarie 2006.

146 Consiliul Europei, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, Raportul ECRI privind România, adoptat 2.04.2019 și publicat 5.06.2019, CRI (2019) 20, p.13.

discriminării decât Directivele UE. Spre deosebire de Directive¹⁴⁷, în România discriminarea este interzisă, indiferent de motiv, în toate sferele vieții publice. Legea interzice discriminarea pe baza a paisprezece criterii, spre deosebire de Directive, în domenii precum muncă, sănătate, educație, locuire, bunuri, servicii, demnitate personală.¹⁴⁸ Legea interzice discriminarea pe baza originii rasiale sau etnice, naționalității, pe bază de limbă, sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, religie, convingeri, categorie socială, boala cronică necontagioasă, infectare HIV, categorie defavorizată sau orice alt criteriu.¹⁴⁹

În ciuda unei legislații progresive în materia nediscriminării, problemele de discriminare în cauzele împotriva României în fața Curții Europene a Drepturilor Omului sunt extrem de variate, ca și motivele de discriminare invocate. Deși marea majoritate a hotărârilor se referă la chestiuni legislative sau chestiuni legate de modul de soluționare al unor cereri în fața instanțelor de judecată, o bună parte a hotărârilor vizează modul în care autoritățile statului și organele judiciare au tratat anumite persoane sau au soluționat plângerile și cererile acestora. Discriminarea constatată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a bazat pe motive diverse, variind de la discriminarea etnică, pe criteriu de vârstă, sex, dizabilitate, la orientare sexuală, minoritate națională, organizație religioasă, statut de deținut sau statut socio-profesional.

În procesul de executare a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului, România a achitat în termen sumele cu titlu de daune morale, materiale sau cheltuieli de judecată, în cauzele privind discriminarea, în temeiul articolului 14 din Convenție. Aceste sume, incluzând și cele cuprinse în înțelegerile amiabile și costurile măsurilor cu caracter general asumate de Stat, ajung aproape de 3 milioane de euro.

În ciuda plăților în termen și a procedurilor de supervizare închise de Comitetul de Miniștri, România are dosare în lucru ce includ modificări de proceduri, reguli, adoptări de măsuri, realizare de evaluări și posibile amendamente legislative.

Până la data de 30 septembrie 2021, Guvernul român va trebui să ofere informații suplimentare legate de violența împotriva femeilor ca formă de discriminare. Până la data de 15 decembrie 2021, Guvernul român va trebui să elaboreze un plan de acțiune care să răspundă la chestiuni legate de profilarea rasială a romilor.

În urma consultărilor cu Departamentul de Executare a Hotărârilor CEDO din 23 martie 2021 și 15 iunie 2021, autoritățile române ar trebui să comunice Comitetului de Miniștri un plan de acțiune revizuit privind actele de violență motivată de homofobie și informații suplimentare cu privire la practica instanțelor de judecată în materia acordării daunelor morale în cauze cu minori, cu vârsta sub 14 ani.

În anul 2021, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în cauze cu

147 Protecția împotriva discriminării pe baza originii rasiale sau etnice în temeiul Directivei 2000/43/CE și a dizabilității, orientării sexuale, vârstei, religiei sau convingerilor în temeiul Directivei 2000/78/CE. Protecția împotriva discriminării pe bază de sex în Directiva 2004/113/CE de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (reformă).

148 Articolele 1 și 2 și Capitol II Dispoziții speciale din O.G. nr. 137/2000 cu modificări și completări ulterioare, republicată.

149 Art. 2 alin. 1 din O.G. nr. 137/2000 cu modificări și completări ulterioare, republicată.

relevanță atât în materia dreptului penal, cât și a dreptului civil, în domenii importante precum protecția integrității fizice și psihice împotriva actelor motivate de ură din cauza orientării sexuale sau originii etnice, protecția vieții private împotriva discursului discriminatoriu și instigator la ură pe baza originii etnice, protecția socială pe baza criteriului de sex și/sau statut familial sau starea de sănătate și neacordarea statutului de asociație religioasă recunoscută de stat.

Analiza în detaliu a diferențierii de tratament pe baza a două criterii simultane apare ca element de noutate în jurisprudența Curții¹⁵⁰, ca și utilizarea discursului bazat pe stereotipuri negative extreme menite să insulte, să provoace ura sau prejudecățile și obligația pozitivă de a răspunde în mod adecvat la discriminarea pe baza originii etnice și de a asigura respectarea „vieții private”.¹⁵¹

Curtea Europeană a continuat să ofere repere esențiale privind analiza discriminării directe¹⁵², testele de comparabilitate, testul justificării sau raportul de cauzalitate dintre criteriu interzis și distincția de tratament, obligațiile relevante ale organelor de cercetare penală și a instanțelor de judecată în investigarea actelor de violență motivate de ură sau discriminare și tragerea la răspundere a celor vinovați de săvârșirea unor astfel de acte.¹⁵³

Rămâne de văzut în ce măsură Statele, inclusiv România, își vor demonstra angajamentele în materia nediscriminării și vor implementa în mod eficient și coerent măsuri care să realizeze în practică nu doar în planul reglementarilor, egalitatea veritabilă de tratament.

---

150 CEDO, *Yocheva and Ganeva v. Bulgaria*, nos. 18592/15 and 43863/15, 11.05.2021

151 CEDO, *Budinova and Chaprazov*, 12567/13, 16.02.2021, *Behar and Gutman v. Bulgaria*, 29335/13, 16.02.2021.

152 CEDO, *Ancient Baltic religious association Romuva v. Lithuania*, no. 48329/19, 08.06.2021. *Jurcic v. Croatia*, no. 54711/15, 04.02.2021. *Ryser v Switzerland*, no. 23040/13, 12.01.2021.

153 CEDO, *Sabalic v. Croatia*, no. 50231/13, 14.01.2021, CEDO, *Asociația Accept și alții c. României*, no. 19237/16, 01.06.2021. CEDO, *Adzhigitova and Others v. Russia*, nos. 40165/07 and 2593/08, 22.06.2021.